חוץ לחמשים אמה הרי הוא של מוצאו. דלזלינן בתר רובא דעלמא ואפי' למ"ד אין הולכין בממון אחר הרוב היינו במקום (ו) שהוא מוחזק אבל הכא דליכא חזקה דממונא אזלינן בתר רובא וא"ת בפרק אלו מציאות (ב"מ דף כד. ושם) לרבנן דרבי שמעון בן אלעזר דאמרי אפילו בעיר שרובה כותים חייב להכריז בדבר שיש בו סימן ואמאי לא אזלינן בתר רובא כיון דליכא חזקה דממונא וי"ל דתקנת תכמים היא כדי לקיים מצות השבת אבידה כיון דיכול להתברר ע"י הכרזה אם היא של ישראל וישראל נמי לא מייאש דמסיק אדעתיה דלמא משכח ישראל ויכריז: **רוב** וקרוב הלך **אחר הרוב.** וא"ת אמאי קא משמע לן מתניתא היא (כתובות דף טו.) ט' מנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה [וכו'] ובגמרא הלך אחר הרוב משמע אפי' נמצא קרוב לחנות המוכרת נבילה ותירץ ר"י בר מרדכי דאי ממתניתא הוה אמינא כגון דאין לחנות מדינה נעולות דאיכא תרי רובי קמ"ל רבי חנינא דאפילו לחנות מדינה נעולות דליכא אלא חד רובא ור' זירא דפריך ליה בסמוך אע"ג דר' זירא נמי אית ליה לקמן אפילו לחנות מדינה נעולות היינו בתר דשני ליה דקיבלה מרבי חנינא ואין נראה לריב"א דאם כן מאי פריך ליה מקרא מיקמי ליה אמתניתא דתשע מנויות ואפילו תוקמה כשאין לחנות מדינה נעולות הא טעמא דבעינן תרי רובי אינו אלא מדרבנן משום גזירה כדאמר בסוף פ"ק דכתובות (דף טו.) ונראה לר"י דאי ממתני' ה"א בגמרא באמצע ועוד נראה לר"י דרבי חנינא אתא לאשמועינן דאפילו בקורבא דמוכח דאזלינן בתר רובא וכן משמע בסמוך גבי חבית שנפה בנהר דבעי למימר דרב דאמר כנגד עיר שרובה ישראל מותרת לא ליה דרבי חנינא והיכי מתוקמא דהא משמע דמותרת אפילו נמצאת סמוך לבית נכרי וזהו מטעם דאזיל בתר רוב העיר ישראל וכרבי חנינא אלא ודאי לגבי קורבא דביתו של נכרי הוי קורבא דלא מוכח כיון שדרים רוב ישראל באותה העיר ורב חזיל בתר רובא היכא דהקורבא לא מוכחא ודלא כרבי חנינא[ג] אבל אותה עיר כנגד האי דקיבא הוי קורבא דמוכח ולכך אזיל בתרה וכל ההלכה תתייבש כמו שאפרש ולהכי לא מייתי בטוליה גמרא דרבי חנינא אלא לקמן גבי חצבה דאישתכח בפרדיסא של ערלה דקורבא דמוכח הוא שנמצא בפרדיסא דערלה גופיה ובפ"ק דבילה (דף י:) מייתי ליה נמי גבי הא דתנן זימן שחורים ומצא לבנים ומצא שחורים אסורים ומפרש בגמ' כגון שזימן שחורים ולבנים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים מהו דתימא אינהו נינהו ואיתהפוכי איתהפיך קמ"ל דהנך אזול לעלמא והני אחריני נינהו ומעלמא אתו ומסיק עלה לימא מסייע ליה לרבי חנינא כו' והתם קורבא דמוכח הוא דהא שחורים ולבנים היו שם ומוכח דאינהו נינהו: **מתיב** רבי זירא והיה העיר הקרובה כו' **מאי לאו דאיכא אחריתי דנפישא מינה.** אמתניתא דתשע מנויות נמי הוה ליה לאקשויי אלא אמתניתא איכא לשויי בדליכא ותו ליכא לאקשויי ניזיל בתר רובא דעלמא לגבי רובא דעלמא הוה קורבא זו העיר קורבא דמוכח אבל לר' חנינא דאפילו בקורבא דמוכח הלך אחר הרוב פריך שפיר דכי נמי משניין בדליכא אכתי תיקשי ניזל בתר רובא דעלמא(ד): **בדליכא.** תימה דהכא משמע דטעמא דהעיר הקרובה מציאה עגלה ערופה משום דמתוך הקורבא מוכח שמשם בא ההורג ובסוטה (דף מה:) תניא מנין שאם נמצא סמוך לעיר שאין בה בית דין שמנימין אותה שאין בה בית דין והולכין לעיר אחרת שיש בה בית דין ואמאי והלא מתוך הקורבא נראה שמאותה שאין בה בית דין היה: **ביושבת** בין ההרים. ואם תאמר ואמאי איצטריך קרא בסוף פרק מרובה (ב"ק דף פב:) דאין ירושלים מציאה עגלה ערופה ואע"ג דכתיב (תהלים קכב) ירושלים הרים סביב לה מ"מ כל ישראל היו באין לרגל וגם בשאר ימות השנה להביא נדרים ונדבות וגם אומות העולם היו באין שם בסחורה שקרויה רוכלת עמים וי"ל שהיו מקומות אלא היו רגילים לבא רק בני ירושלים אי נמי בימי חזקיה שכל ישראל היו שם ולא היו באין לסחורה: **ניפול** הנמצא בתוך חמשים אמה כו'. ואמתניתא דתשע מנויות לא מצי למיפרך דהכא הוי קורבא דמוכח דהוי משובך זה דהוי תוך חמשים והנך דנפישי הוי חוץ לג' ולעיל אמרינן דכרסייהו בחמשים אמה מליין: **בדליכא.** לא מצי למיפרך דניזל בתר רובא דעלמא דמיירי דליכא שום שובך תוך שלשים רים ואמר לעיל דלא שייטי אלא שלשים רים ותו לא: **ואי** דליכא אחריני ודאי מההוא נפל. דבשלמא אי איכא דנפיש מיניה אתי שפיר דהוי של מולאו כגון דהוי ההוא דנפיש של הפקר או של כותים אבל השתא דליכא ודאי מההוא נפל ולא מצי לשנויי כגון דליכא דנפיש אלא שוין דמכל מקום אמאי הוי של מולאו כיון שקרוב זה דהכי משמע דתוך חמשים אמה הרי הוא של מולאו אע"פ שקרוב לזה מזה דהא תנן מצאו בין שני שובכין קרוב לזה שלו דכשהן שוין אזלינן בתר קרוב: **ודאי** מההוא נפל. ואם תאמר ולמה מעוברי דרכים נפל כדאמרינן לקמן גבי זיקי דחמרא דאישתכחן בי קופאי וי"ל דהיכא דודאי נפל ולא ידעינן ממי תלינן בעוברי דרכים אבל הכא דמצי למימר דמשובך בא לית לן למיתלי ולאחזוקי בנפילה דבני אדם מהרין שלא יפלו מהם היוצאים: **ועל** דא **אפקוהו** לרבי ירמיה **מבי מדרשא.** אין לפרש משום דבעי מילתא דלא שכיחא כלל דהיכי איתרמי דרגלו אחת תוך חמשים ורגלו אחת חוץ לחמשים בנמצאים דהא אשכחנא דמתניתין נמי בבהמה גוונא איירי דקתני מחלה על מחלה יחלוקו ונראה לרבינו תם דמשום הכי אפקוהו משום דמדלה אינו מדלה כלל יותר מחמשים אמה אפילו רגלו אחת דכל מדות חכמים כן הוא: **מצאו** בין שני שובכין. ואע"ג דאם מייאיהו נפיש אומר ר"י דהך פירכא הוי מצי למיפרך אמתניתא דתשע מנויות דהאי קורבא דלא מוכח הוא דאי הוי תוך חמשים לזה הוי נמי תוך חמשים לזה ואי הוי חוץ חמשים לזה הוי נמי חוץ חמשים לזה אפילו הכי אזלינן בתר קורבא ומיהו מצינן למימר דעיקר לא פריך אלא משום דבעי למיפרך וניזל בתר רובא דעלמא אבל קשיא לרשב"א דהיכי מצי למימר אף על גב דאם מייאיהו נפיש הא קתני מחלה על מחלה שנאבדו יחלוקו ואי אם מייאיהו נפיש ניזל בתר רובא ואומר ר"י דהוי מצי למימר וליטעמיך:

וליזיל בתר רובא דעלמא. הוי מצי לשנויי דאין כי אם שני שובכין תוך ג' רים אלא בעי לשנויי דומיא דרישא דהשתא דמוקי לה בשביל של כרמים לא הוי דומיא דרישא כיון שאין מזכיר במשנתינו שביל של כרמים בשום מקום ועוד הוה מצי לשנויי קרוב לזה שלו תוך חמשים אמה ובמדדה: הכל

מתני' [א]ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה הרי הוא של בעל השובך חוץ מחמשים אמה הרי הוא של מוצאו נמצא בין שני שובכות קרוב לזה שלו קרוב לזה שלו מחצה על מחצה שניהם יחלוקו: **גמ'** [ב]אמר רבי חנינא [ג]רוב וקרוב הולכין אחר הרוב ואע"ג דרובא דאורייתא וקורבא דאורייתא אפילו הכי רובא עדיף מתיב רבי זירא [ד]והיה העיר הקרובה אל החלל ואע"ג דאיכא אחריתי דנפישא מינה [ה]בדליכא וליזיל בתר רובא דעלמא [ו]ביושבת בין ההרים תנן ניפול הנמצא בתוך חמשים אמה הרי הוא של בעל השובך ואף על גב דאיכא אחרינא דנפיש מיניה [ז]בדליכא אי הכי אימא סיפא חוץ מחמשים אמה הרי הוא של מוצאו ואי [ח] דליכא ודאי מההוא נפל הכא במאי עסקינן [ט]במדדה [י]דאמר רב עוקבא בר חמא [יא]כל המדדה אין מדדה יותר מג' [יב] בעי ר' ירמיה רגלו אחת בתוך ג' אמה ורגלו אחת חוץ מחמשים אמה מהו [יג] ועל דא אפקוהו לרבי ירמיה מבי מדרשא תא שמע נמצא בין שני שובכות קרוב לזה שלו וקרוב לזה שלו ואף על גב דחד מינייהו נפיש מחבריה [יד]הכא במאי עסקינן ששניהן שוין וליזיל בתר רובא דעלמא [טו]הכא במאי עסקינן בשביל

מתני' ניפול. גומל: הנמצא בתוך חמשים אמה. של שובך: **נמצא בין שני שובכות.** בתוך חמשים לשניהן: **גמ' רוב וקרוב.** אם בא דבר לפנינו ויש בו להלך אחר הרוב והוא כך ואם תלך בו אחר הקרוב אינו כך הלך בו אחר הרוב ואע"ג דתרוייהו דאורייתא רובא דאורייתא דכתיב אחרי רבים להטות (שמות כג) וקורבא דאורייתא דכתיב והיה העיר הקרובה וגו': **ואע"ג דאיכא אחריתי.** שרחוקה ממנו שגדולה ממנה ברוב עם: **בדליכא.** רחוקה מזו שגדולה ממנה אלא כולן שוות: **בין ההרים.** שאין דרך רואים לבא ממקומו' אחרים לכאן: **לאו אע"ג דאיכא אחרינא.** חוץ לחמשים אמה דנפישי מהאי: **אימא סיפא כו'.** הוא הדין דהוה מצי למיפרך נמי ליזיל בתר רובא דעלמא אלא דאית ליה פירכא דעדיפא (ד): **הכא במאי עסקינן.** כולה מתניתין מתלגא במדדה בגחל שאינו יכול לעוף אלא בדידוי מעט מעט הלכך חוץ חמשים אמה של בעל השובך ואף על גב דאיכא אחריני (ה) דנפיש דכל המדדה אינו מדדה יותר מחמשים וחוץ של חמשים של מולאו דכיון דאין מדדה יותר מחמשים וזה יצא חוץ לג' נפק ליה מתורת מדדה וקם ליה בתורת מפריח ואיכא למיזל ביה בתר רובא דעלמא: **ועל דא אפקוהו.** שהיה מטריח עליהם: **וליזיל בתר רובא דעלמא.** וליהוי של מולאו דקא ס"ד דנמצא בין שתי שובכות אחוץ לחמשים אמה נמי קאי דנפיק ליה מתורת מדדה: בשביל

מסורת הש"ס

ו) גיטין י:, ב) [שם יא.], ג) מיגת ולא כמרבי חנינא ס"ל אמרי תיבות אחיל בתרה. רש"ש, ד) [ועי' תוס' מה יח. ד"ה הלן],

תורה אור השלם

ו) וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הַחָלָל וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא עֶגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא עֻבַּד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְּעֹל: דברים כא ג

הגהות הב"ח

(א) גב' ומ' בדליכא ולאו: (ב) שם יותר מג' אמה בעי ר': (ג) שם על לא אפקוהו לר' ירמיה. נ"ב עי' בס' גנו פסוט סוף דף קס"ט דעל ידי מעשה עילוהו לר' ירמיה: (ד) רש"י ד"ה אימא וכו' דפדיפא מינה הס"ד: (ה) ד"ה הכא במאי וכו' ואע"ג דאיכא אחריני חוץ לחמשים אמה דנפיש: (ו) תוס' ד"ה חוץ וכו' הייט במקום שהאחר מוחזק:

מוסף רש"י

רובא וקרובא. אם בא מעשה לפנינו ויש לתלותו בדבר הקרוב לו להתיר או לאסור, ויש לתלותו אחר הרוב לענין אחר מלוף הקרוב, הלך אחר הרוב (ביצה י:).

ז) נראה דג"ל ואם איכא שובך אחר רחוק מזה ויש בו הרבה יותר מזה הולכין אחריו וכו'.

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פט"ו מהל' אבידה הל' יח סמג עשין עד טושע"מ ס"מ סי' רס סעיף ח:

מז ב מיי' שם וס"ט מהל' רוצח הלכה ז סמג שם טושע"מ שם:

מח ג מיי' פ"ט מהל' רוצח הלכה ו:

מט ד הרמב"ם המתיב זה וס"ש בכ"מ:

ע ה ו ז ח ט מיי' פט"ו מהל' אבידה הל' יח סמג עשין עג טוש"ע מ"מ סי' רס סעיף ח:

רבינו גרשום

פיפקא ניפול הנמצא. גחול שנפל מן השובך: חוץ מג' אמה ה"ז של מוצאו. דאיכא למימר מעוברי דרכים נפל: אמר ר' חנינא. להיכא דאיכא רובא ואיכא קרוב הולכין אחר הרוב אע"ג דרובא דאורייתא דכתיב אחרי רבים להטות וקרוב דאורייתא דכתיב והיה העיר הקרובה אל החלל ב) דאי איכא שובך ויש בו רוב הולכין אחריו דמינה נפל: ואע"ג דאיכא. עיר רחוקה מינה דנפישי מינה דאיכא רובא דאינשי אלמא בתר קרוב אזלינן. ומשני בדליכא נפיש מיניהו מש"ה אזלינן בתר קרוב אבל היכא דהוי רוב וקרוב אזלינן בתר הרוב: וליזיל בתר רובא דעלמא. דאיכא למימר דקטליה עוברין ושבין: ביושבת בין ההרים. דלא קא עברי ואזלי אינשי להתם וליכא למימר לדל בתר רובא דעלמא הואיל דליכא אינשי מש"ה אזלינן בתר קרוב אבל בעלמא לא אזלי' בתר קרוב: הכא במאי עסקינן. דהוי של מוצאו: במדדה. שאין יכול לברוח אלא מדדה עצמו מעט מעט: דאמר רב עוקבא כל המדדה אינו מדדה יותר מג' אמה. והואיל דהאי נמצא חוץ מג' אמה ודאי מעלמא נפל ומש"ה הרי הוא של מוצאו: רגלו אחת בחוץ ג' אמה ורגלו אחת חוץ מג'. מי אזלינן בתר שובך או בתר רובא דעלמא: ועל דא אפקוהו לר' ירמי' מבי מדרשא. משום דמטריד להו בשאלות שאין בהן ממש:

בשביל של כרמים. דע"י כרמים ד) נדלה חוץ לחמשים (ה) ומיהו בתר רובא דעלמא ליכא למיזל דכל המדלה וחזי לקייה כשמחזיר לאשו מדלה אי לא לא מדלה והאי אי מעלמא אתא לא מצי חזי לקייה דכרמים מפסיקין לפניו: **אף אנן נמי תנינא.** כר' חנינא [לעיל כג:] דרוב וקרוב הלך אחר הרוב: **נמצא בפרוזדור.** נמצא דם נאסר כיון כותלי רחם מכמון הקרוי בית המילון: **ספיקו טמא.** ספק זה (ו) טומאה ודאית מדקתני שחזקתו מן המקור ומה ספיקא יש כאן. ריש"א דמתניתין במסכת נדה [יח:] משל משלו בנאסר החדר והפרוזדור והעלייה דס החדר טמא והוא המקור ומפרש בגמרא [שם] החדר מכפיים בעובי גופה לגד אחוריה והפרוזדור מכמון לגד פניה והעלייה בגויה על גבי שניהם ודס העלייה טהור ולול פתוח מעליה לפרוזדור. וקתני נמצא בפרוזדור חזקתו מן המקור זב וילא אל החוץ הואיל ורוב דמים מצויים בו ולא אמר מן העליה נטף דרך הלול ואע"ג דעליה קרוב לפרוזדור שעל גבו: **רוב ומצוי.** (ז) דמיו רבים יותר משל עליה ועוד שהן מדירין לזוב משם ודמיו העליה אין מדירין לגאת בהא ליכא מאן דפליג על רבי חנינא: **חייבין עליו על ביאת מקדש.** דלא מספקינן לה כמבית חולין לעזרה דוודאי דס נדה הוא: **ושורפין עליו תרומה.** ולא אמרי' ספק הוא ותולין לא אוכלין ולא שורפין: **שמע מינה.** מדאחזיק ליה בדס נדה ודאי תנא: **איתא לדר' זירא.** דאמר גבי תשע חנויות בשילהי פ"ק דכתובות [טו.] ובנמצא הלך אחר הרוב ומותר דאע"פ שדאמות מדינה נעולות דליתא אלא חד רובא דהכשירה רוב העיר שתשע חנויות שבה מוכרות בשר שחוטה והאחת מוכרת נבילה דאיכא מילתא דבעינן ביה (ח) תרתי רובי כדאמרי' התם כגון דאמות מדינות פתוחות ורוב עובדים סביבות המדינה ישראל דאיכא למיזל בתר תרי רובי להכשירה רוב העיר ורוב הבאין מחולה לה: **דהא אשה דאמות המדינה נעולות** (ט). כלומר דליכא למימר בה תרתי רובי אלא חד רובא שרוב דמים מן המקור וקא אזלי בה בתר רובא להבית קרבן לעזרה ולשרוף תרומה דמידי דאסור לעשותו מספק הוא: **והא רבא הוא דאמר.** לעיל רוב ומצוי ליכא למאן דאמר ולא תסייענן לר' חנינא מהא והכא מסייע ליה מינה דקאמר ש"מ תלת: **חביה.** (י) **מהכיא דקרא.** שם מחוז הוא על נהר פרת כדאמר בקדושין (דף עב.) לענין יוחסין ובגיטין [ע"ש] ואין ישראל מצוין שם והוא למעלה מפרת ויכולה חבית לבוא משם אצלנו: **רב ליה ליה דרבי חנינא.** ואזיל בתר קורבא. ושמואל אזל בתר רובא דאית ליה לדרבי חנינא: **עקולי ופשורי הוו טבעי ליה.** הרבה מקומות יש משם ועד כאן שהמים מתעקלין ומתפלגלגין כגלגל במקום אחד ממחת כיפי קלעים תרוכים הבאים אל תוך הנהר והמים מכסין עליהם והספיות מתגלגלות שם וטובעות: **ופשורי.** הפשרות שלגים הנקוים אצל הנהר ובאו וקיימי ואם תבא החבית שם תעמוד שאין הנהר מוליכה: **חריפותא דנהרא נקט ואתאי.** שמא מתחלה נפלה בתמצעית הנהר במקום חוזקו ומרוצת המים הביאתה ולא הניחתה לנטות ימין ושמאל: **כפרדיסא דערלה.** בכרם של ערלה: **שרי רבינא.** ולא חש שמא מכרם זה נגד היין זה: (כ) **אי נגיע מיניה אלנועי בגויה לא מצנעי.** אין דרך נגדים להצניע היין במקום שנגנבהו משם משום דמתיירא שמא ימצאהו דורך הענבים: **זיקי.** נודות: **בי קופאי.** טמונים בין גפנים שבכרם והיא של ישראל: **לימא לא סבר לה לדרבי חנינא.** ליכא חבית הרוב אלא אחר הקרוב ואין ישראל מצויים יותר מנכרים ולא אזלינן בתר רובא דעלמא: דשפוכאי

שימי בר אשי לבי קופאי ובכאהי גוונא היה דהוה קורבא דמוכח: **לימא רבא** לית ליה דר' חנינא. פי' והא רבא לית ליה לעיל דר' חנינא: מרמיקין

בשביל של כרמים דאם איתא דמעלמא אתי כיון דמידדי לא מצי אתי דכל דמידדי והדר חזי ליה לקייה מידדי ואי לא לא מידדי אמר אביי אף אנן נמי תנינא (א)[א]דם שנמצא בפרוזדור ספיקו טמא שחזקתו מן המקור ואע"ג דאיכא עלייה דמקרבא א"ל רבא רוב ומצוי קא אמרת רוב ומצוי ליכא למאן דאמר דתני ר' חייא (ב)[ב]דם הנמצא בפרוזדור חייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו את התרומה (ג) ואמר רבא ש"מ מדרבי חייא תלת שמע מינה רוב וקרוב הלך אחר הרוב ושמע מינה רובא דאורייתא וש"מ איתא לדר' זירא (ד)דאמר רבי זירא אע"פ שדלתות מדינה נעולות דהא אשה דבי דלתות מדינה נעולות דמיא ואפי' הכי קא אזלינן בתר רובא והא רבא הוא דקאמר רוב ומצוי ליכא למ"ד הדר ביה רבא מההיא איתמר חבית שצפה בנהר אמר רב [ג]נמצאת כנגד עיר שרובה ישראל מותר כנגד עיר שרובה נכרים אסירא ושמואל אמר אפי' נמצאת כנגד עיר שרובה ישראל אסירא אימור (ה) מהאי דקרא אתאי לימא בדרבי חנינא קא מיפלגי דמר אית ליה דרבי חנינא ומר לית ליה דרבי חנינא לא דכולי עלמא אית להו דר' חנינא והכא בהא קמיפלגי דמ"ם אם איתא (ו) דמהאי דקרא אתאי [ד]עקולי ופשורי הוה מטבעי לה ומר סבר חריפא דנהרא נקט ואתאי [ה]ההוא חצבא דחמרא דאישתכח בפרדיסא דערלה שריא רבינא לימא משום דסבר לה (ז) דרבי חנינא [ו]שאני התם דאי מיגניב מינה אצנועי בגויה לא מצנעי והני מילי חמרא אבל עינבי מצנעי [ז]הנהו זיקי דחמרא דאשתכחן בי קופאי שרנהו רבא לימא לא סבר לה לדרבי חנינא [ח]שאני התם דרובא דשפוכאי

דכל דמידדי אי הדר חזי לקייה מידדי. לא היה צריך למאי דקאמר אי הדר חזי לקייה מידדי כיון דשוכבין דעלמא יותר ממחשים מן הכרמים (ב)[ג] ליכא למיחש לרובא דעלמא דכל המדלה אינו מדלה יותר מחמשים אבל הכא שני שוכבין שהכרמים בתוך חמשים אמה שלהם אתי שפיר דקרוב לזה שלו אפילו נמצא חוץ לחמשים אמה דלא נפק מתורת מדלה דע"י כרמים מידדי יותר מחמשים אלא איירי דאפילו אם יהו שוכבין דעלמא בין הכרמים ועוד מדנקט שביל משמע שאלו ב' השוכבין בתוך השביל והמיפול כמו כן נמצא בתוך השביל דליכא למיחש שהן משוכבין דעלמא אפי' אינם רחוקים כלל כיון דלא מצי חזי לקייה אבל מאלו השוכבין הוא דאין דבר מפסיק ביניו לבין השוכב: **אמר אביי אף אנן נמי תנינא דם הנמצא בפרוזדור טמא** כו'. בנמצא בגג פרוזדור מן הלול ולפנים איירי כדמוכח בפרק כל היד (נדה דף יח: ושם ד"ה מן) וסוגיא דהתם מפרש במקומה: **ואף** על גב דאיכא עלייה דמקרבא. וקרוב דמוכח הוא דקרוב לעליה הוא ומן המדר אינו יכול לבא אל אל"כ שתתה ביותר כמו (ו) שפירש במסכת נדה (שם): **דתני** רבי חייא. אי גרסינן תני אתי שפיר אבל אי גרסינן דתני תימה היכי מייתי מהכא לרוב ומצוי הוא דאמר לו משום דרוב ומצוי קאמר רבי חייא דשורפין עליו את התרומה אלא משום דרוב וקרוב הלך אחר הרוב כרבי חנינא (ח) וע"ל דאפילו גרסי' דתני לא מדברי רבא הוא אלא גמרא הוא דמייתי לה דשפיר הוה מוכח אבל ממתני' דנדה דרוב וקרוב הלך אחר הרוב לחף על גב[דקתני ספיקו טמא על כרחך לאו ספיקא הוא מדתני רבי חייא דחייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו תרומה. (הג"ה) ומהכ"ס אומר דרבא מייתי לה דרוב ומצוי הוא דאי אינו מצוי א"כ מאי קמ"ל רבי חנינא כיון דשמעינן לה מדתני רבי חייא אבל ממתני' דנדה לא היה יכול להוכיח דאפילו אם אינו רוב ומצוי הולרך רבי חנינא לאשמועינן דלא נימא ספיקו טמא הוה ספק ממש ולמאי דהדר ביה רבא וקאמר דלא הוי רוב ומצוי אינטריך רבי חנינא לאשמועינן דאי מדתני רבי חייא ה"א דרוב ומצוי הוא קמ"ל ר' חנינא דלאו רוב ומצוי הוא (ע"כ הג"ה): **ושמע** מינה **איתא לדר' זירא.**

דבעינן תרי רובי הוי משום דגזרינן רוב סיעה אטו רוב העיר מ"מ אינטריך ליה למימר גבי חנות דלא בעינן תרי רובי דאע"ג דליכא למימר הכי מ"מ איכא למיגזר שמא יקח מן הקבוע אי לאו דאיכא רובא דעלמא ובגי אשה נמי אי גזרינן בעלמא הוה לן להחמיר שלא לשרוף מן הלול ולפנים אטו מן הלול ולחוץ (ט) ונראה לו דהלכה כרבי חנינא: (ט)הג"ה וש"מ רובא דאורייתא. משום ליה רובא דליתיה קמן דברובא דאיתיה קמן לא צריך למידק ש"מ דקרא כתיב אחרי רבים להטות כדפריך פרק קמא דחולין (דף יא. ושם) גבי הא דבעי מנ"ל הא דאמרינן זיל בתר רובא ופריך מנ"ל דכתיב אחרי רבים להטות: **אימור** (ט) מהאי דקרא אתאי. ולאו דוקא נמצאת כנגד עיר שרובה ישראל אסר שמואל אלא אפי' עיר שכולה ישראל איכא למיחש דלמא: **לימא** משום דסבר לה בר' חנינא. וליכא למימר דשרא משום דספק עלה בחולה לאחר מותרת דהא אי לית ליה כרבי חנינא אלא רוב וקרוב אזלינן בתר קרוב א"כ הוא ודאי עלה: **ואצנועי** בגויה. ואם תאמר מכ"מ יהא אסור דרובא דעלמא נכרים נינהו והוי יין נסך וי"ל דרוב גנבי ישראל כדאמר בפרק בתרא דע"ז (דף ע.): **בי** קופאי. פי' בערוך (ו) מקום כדאמרי' (סוטה דף מו:) רב מרדכי אליה לרב אשי בר אשי לבי קופאי ובכאהי גוונא היה דהוה קורבא דמוכח: **לימא** רבא לית ליה דר' חנינא. פי' והא רבא לית ליה לעיל דר' חנינא: מרמיקין

מלוה ל"ה. ד) [ד]מ"ר ס"ב מהל' מאכלות אסורות הל' כ"ה סמג לאוין קיח ופעין רמג: **עב** ג ד מי' פי"ב מהל' מאכלות אסורות הל' כה סמג לאוין קמח עוש"ע י"ד סי' קכו סעיף יח: **עג** ה ו מי' פס פ"י הל' יג סמג לאוין קמד עוש"ע י"ד סי' רלד סעיף יא וסי' קכו סעיף יח: **עד** ז ח מי' פס פי"ב הל' כו סמג לאוין קמח עוש"ע י"ד סי' קכו סעיף יט:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבא ש"מ כל"ל יאות ו' נמחק: (ב) שם לימור מאיהי דקירא אמאי: (ג) שם פס אתא דמאיהי דקירא אמאי: (ד) שם דסבר לה להא דר' מנינא: (ה) רש"י ד"ה בשביל וכו' חוץ למחשים אמר ומיהו וכו' ואי לא לא וכו' בפניו הס"ד: (ו) ד"ה ספיקו טמא ספק זה טמא טומאה: (ז) ד"ה רוב ומצוי מקור דמיו: (ח) ד"ה אתא אמאי וכו' דכעין בית תרי רובי כדאמר התם כגון שהיו לתות מדינה פתוחות: (ט) ד"ה דהא וכו' נעולות דמיא אלמור: (י) ד"ה מאיהי דקירא אם מחח: (כ) ד"ה דאי מגניב מינה וכו' ומצאהו דורכי הענבים: (ל) תוס' ד"ה ומע"ג וכו' כמו שפירשנו: (מ) ד"ה דתני ר' חייא: (נ) תוס' ד"ה ומע"ג וכו' ומע"כ מ"ל דהא דמ"ל דלמאי גרסי' דתני לא מדברי רבא הוא אלא חד רובא דמוכח מן המקור דלא מכלל דס"ל דבעלמא היכא דליכא אלא רוב וקרוב לא אזלינן בתר רוב והיכי אמר הכא ש"מ מדר' חייא דאזלינן בתר רוב דמשמע בכל דוכתא אולי כתר רוב. הדר ביה רבא מההיא דלעיל דלא בעינן רוב ומצוי אלא דאזלינן בתר כל רוב: חבית של יין שצפה בנהר. ואין ידוע אם יין נכרים הוא אם יין ישראל: אימור מההיא דקירא באה כלומר מאותו עבר הקרייה של מעלה ממנה באה דרובא עיירות דנכרים ניגהו. דשמואל אית ליה דר' חנינא ורב לית ליה דר' חנינא: עקולי. כעין שרגילין המים לעקול ולעקול סביב ובאותן מים שהתהום תחתיהן והולכין ומעגלין עד שמטביעין מה שצף על גבן. וכן הני פשורי לאותן מקום שהמים רפין ועומדין שאם היתה חבית זו צפה לשם הואיל שהמים רפין ואינן חריפין היתה נטבעת שם ומש"ה ליכא למיחש דמההיא דקירא אתאי: ושמואל אמר ודאי אסור דאיכא למיחש דמההיא דקירא אתאי והאי דלא טבעי עקולי ופשורי דחריפות' דנהרא שכבר לקחה החבית המרוץ קודם שהגיעה לעקולי ופשורי ונקט ואתאי בשבולת המים והלכך אסירא. לימא. דמש"ה שריא דקסבר כר' חנינא דאמר רובא וקרוב הולכין אחר הרוב והכא האי פרדס דערלה מיעוט הוא לגבי שאר פרדסים דלא הוי ערלה וקרוב בבגויה אשתכח: שאני התם. דמש"ה שריא דליכא למימר דמיניה הוא ההיא חצבא דאי מינגב מיניה לעולם בגויה לא הוי מצנעי אינשי ומש"ה איכא למימר דמשאר פרדסים דהיתרא הוי ולא משום דס"ל כר' חנינא: והני מילי. דשרי: חמרא. משום דלא מצנעי אינשי חמרא בפרדיסא דגנובי מיניה: אבל ענבי מצנעי. ואסורין: זיקי. נודות יין: בי קופאי. בין הגפנים:

מוסף רש"י

ספיקו טמא. מספק טמא טומאה ודאית (נדה יח:). **שחזקתו מן המקור.** במקור מחזקינן ליה ולא אמרינן מעליה אתא ודמיס דעליה טהורין, דמפריחוד לא אתי דס, אלא דמי מדר ודמי עליה פעמים שהן נמנעין לפרוזדור (שם).

רבינו גרשום

הכא במאי עסקינן דיחלוקו כגון דהוו הנהו שוכבין במאה אמה ואותן ק' אמה הן שביל שבין ב' כרמים ונמצא באמצע הדרך שבין הללו שוכבין דהשתא ליכא למיחש לרובא דעלמא וכיון דמדדה הוא ודאי מהנך שוכבין נפל דאי מעלמא לא מצי אתי דקי"ל כל המדדה הדר חזי לקייה מדדה ואי לא לא מדדי והאי הואיל דהוי שביל של כרמים מפסיק ומחיצות של שביל מפסקי לא הוי חזי לקייה ולא מצי אתי מעלמא משום הכי יחלוקו דמהנהו שוכבין נפלי: אמר אביי אף אנן נמי תנינא. דרוב וקרוב אזלי בתר רוב דתנן דם הנמצא בפרוזדור ספיקו טמא שחזקתו מן המקור בא שממנו רוב הדמים באין והמקור הוא פנימי מכולן והחדר סמוך למקור והפרוזדור הוא החיצוני ועליה בנויה על גבי שניהם על גבי החדר והפרוזדור ולול פתוח בין עליה ופרוזדור נמצא הדם מן הלול ולפנים ספיקו טמא מן הלול ולחוץ ספיקו טהור ודם הבא מן החדר טמא דמן המקור בא ומן העליה טהור מן הפרוזדור ספיקו טמא שחזקתו מן המקור בא ואע"ג דאיכא עלייה דדמה לזהורה דמקרבא לגבי פרוזדור ממקור אזלינן בתר רוב דרוב דמים מן המקור באין: אמר רבא. מהא לא תסיע דרוב ומצוי שאני דדם המקור רוב הוא לכולהו ומצוי בו דם תדיר דתני ר' חייא דם הנמצא בפרוזדור חייבין עליו חטאת על ביאת מקדש אם נכנסה במקדש ואם נגעה בתרומה שורפין עליו את התרומה דלא אמרי' הכא כבשאר ספק טומאה' אם נגעו בתרומ' דתולין לא אוכלין ולא שורפין אבל הכא ודאי שורפין דספיקו ודאי טמא הוא דדם מקור רוב ומצוי ודאי מן המקור בא וטמא: ש"מ מדקתני ושורפין עליו את התרומה מכלל דרובא דאורייתא דרוב דמים מן המקור וש"מ מדקאזיל בתר רוב אע"ג דאתרע רוב במקצת דהא יש דם עלייה

עין משפט נר מצוה

עא א ב מי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' ה סמג לאוין קיח ופעין רמג: **עב** ג ד מי' פי"ב מהל' מאכלות אסורות הל' כה סמג לאוין קמח עוש"ע י"ד סי' קכו סעיף יח: **עג** ה ו מי' פס פ"י הל' יג סמג לאוין קמד עוש"ע י"ד סי' רלד סעיף יא וסי' קכו סעיף יח: **עד** ז ח מי' פס פי"ב הל' כו סמג לאוין קמח עוש"ע י"ד סי' קכו סעיף יט:

רבינו גרשום (המשך)

דטהור הוא דמקרבא ואפ"ה אזיל בתר רוב ש"מ דאיתא לדר' זירא דאמר בפ"ק דכתובות בהנהו דאמר ר' יוסי מעשה בתינוק שירדה מן המעיין ונאנוסה ואמר ר"ש אם רוב העיר משיאין להכוהנה ורוב סיעה של כשרין עוברין לשם הרי זו תינשא לכהונה. ור' זירא אמר אע"ג שדלתות מדינה נעולות דאיתעבר לה רובא דליכא אלא חד רובא דלא קא עובדת סיעה של כשרין לשם אפ"ה משיאין להכוהנה הואיל דרוב העיר משיאין להכוהנה דהא אשה כיון דלית בה אלא חד רוב דרוב דמים מן המקור הן כדלתות מדינה נעולות דמיין ואפ"ה אזלינן בתר רובא: והא רבא הוא דאמר ברוב ומצוי. כגון דם דמקור ליכא מאן דפליג ודאי אזלינן בתר רוב מכלל דס"ל דבעלמא היכא דליכא אלא רוב וקרוב לא אזלינן בתר רוב והיכי אמר הכא ש"מ מדר' חייא דאזלינן בתר רוב דמשמע בכל דוכתא אולי כתר רוב. הדר ביה רבא מההיא דלעיל דלא בעינן רוב ומצוי אלא דאזלינן בתר כל רוב: חבית של יין שצפה בנהר. ואין ידוע אם יין נכרים הוא אם יין ישראל: אימור מההיא דקירא באה כלומר מאותו עבר הקרייה של מעלה ממנה באה דרובא עיירות דנכרים ניגהו. דשמואל אית ליה דר' חנינא ורב לית ליה דר' חנינא: עקולי. כעין שרגילין המים לעקול ולעקול סביב ובאותן מים שהתהום תחתיהן והולכין ומעגלין עד שמטביעין מה שצף על גבן. וכן הני פשורי לאותן מקום שהמים רפין ועומדין שאם היתה חבית זו צפה לשם הואיל שהמים רפין ואינן חריפין היתה נטבעת שם ומש"ה ליכא למיחש דמההיא דקירא אתאי: ושמואל אמר ודאי אסור דאיכא למיחש דמההיא דקירא אתאי והאי דלא טבעי עקולי ופשורי דחריפות' דנהרא שכבר לקחה החבית המרוץ קודם שהגיעה לעקולי ופשורי ונקט ואתאי בשבולת המים והלכך אסירא. לימא. דמש"ה שריא דקסבר כר' חנינא דאמר רובא וקרוב הולכין אחר הרוב והכא האי פרדס דערלה מיעוט הוא לגבי שאר פרדסים דלא הוי ערלה וקרוב בבגויה אשתכח: שאני התם. דמש"ה שריא דליכא למימר דמיניה הוא ההיא חצבא דאי מינגב מיניה לעולם בגויה לא הוי מצנעי אינשי ומש"ה איכא למימר דמשאר פרדסים דהיתרא הוי ולא משום דס"ל כר' חנינא: והני מילי. דשרי: חמרא. משום דלא מצנעי אינשי חמרא בפרדיסא דגנובי מיניה: אבל ענבי מצנעי. ואסורין: זיקי. נודות יין: בי קופאי. בין הגפנים:

מרחיקין את האילן [מן העיר] כ"ה אמה. וחרעים צריך להרחיק מן העיר עד אלף אמה דאין עושין מגרש שדה:

מ"ש מבור דקוצץ ונותן דמים אמר רב כהנא קידרא דבי שותפי בו'. תימה לרש"א ז"ל דכשהאילן קדם נמי אמאי נותן דמיס מהאי טעמא וי"ל דכשהאילן קדם כיון דסמך בהיתר אין לאוס אם יתעצלו וישאר האילן עומד אבל עוד קשה לו דאמאי שייך הכא קידרא דבי שותפי והלא קונץ תחלה קודם שיתנו דמיס ואומר ר"י דה"פ דמשום קידרא דבי שותפי לא חיימא ולא קיילא לא רלו לתקן שיתנו דמיס דאע"ג דקונץ תחלה פעמיס שלא ישמע להס לקוץ תחלה אס לא ידע מי יתן לו הדמיס וכל אחד ואחד יתרשל ולא יקוץ כדי שלא ליתן דמיס כי בעל האילן ידרוש מעמו:

ולימא להו הבו לי ברישא והדר איקוץ. גבי בור לא שייך למיפרך הכי דיתמא [1] כיון שסמך בהיסור שיקוץ תחלה:

קשיא לאבי. תימה מאי קשיא ליה הא ברייתא אייר בגורן קבוע ומתניתין בגורן שאינו קבוע וי"ש לומר דאביי גופיה הוה משני דמה טעם קתמר אי לאו משום דקשיא ליה מה צריך לפרש טעמא כדי שלא יזיק והשתא דבברייתא מפרש טעמא כדי שלא יזיק מתני' נמי איכא לפרושי הכי:

שעושה

דשפוכאי. שופכי יין מן החבית לנודות למכור לעובדי דרכים במדינה זאת כדמסיים ואזיל: **ברברבי.** דליכא למיתס לרובא דעלמא למימר מעובדי דרכים נפול: **ואי איכא רברבי בהדייהו.** אף הקטנים מותרין דברברבי לאו אורחייהו דעובדי דרכים אלא כולהו [2] מלוקח יין של מדינה זו מינהו ושראל הן. וקטנים שאין דרך לוקח יין להניאס: **אימור באברורי הוה מנחי.** להשוות משא החמור כשיש שתי נודות זה גדול מזה מעט ומכניד המשא לצד אחד מניחין נוד קטן אצלו להשוות המשא: **מתני' מרחיקין אם האילן מן העיר.** בגמרא מפרש משום נויי העיר לפי שנוי לעיר כשיש מרחב פנוי לפניה: **תרוב ושקמה.** ענפיהס רבים: **ואילן סרק.** גגאי הוא לעיר: **ונותן דמים.** מי שהעיר שלו: **גמ' ותיפוק ליה דאין עושין מגרש שדה.** משנה היא בפ' אחרון של ערכין (דף לג:) ומגרש אלף אמה הוא וכל אלף אמה אסור לעשותו שדה וקס"ד לא שדה לבן ולא שדה אילן: **לא צריכא לר' אלעזר.** דפליג התם ואמר בד"א בערי הלוים אבל בערי ישראל כו': ה"ג **ולרבנן דאמרי אין עושין הני מילי בזרעים אבל באילנות עושין.** בתוך אלף אמה: **והכא.** בתוך עשרים ואמה משום נויי העיר אין עושין: **קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה.** סאתים הוא שיעור חלר המשכן ונתנוהו חכמים שיעור לכל היקף שלא הוקף לדור בתוכו או להשתמש מן הבית לתוכו כגון קרפף שבנקעה אבל המוקף לדירה אפי' בית עשרה כורין מטלטלין בו וקאמר הכא יתר מבית סאתים שהוקף לדירה הוא מותר לטלטל בכולו: **גזרע רובו.** בטלו הזרעים שם דירה ממנו והרי הוא כגינה שאין הקפה לדירה הואיל ויתר מבית סאתים הוא אין מטלטלין בו עוד: **אבל ניטע רובו.** באילנות אין האילנות מבטלין תורת דירתו ממנו והרי הוא כחלר שלפני הבתים שהקיפוה לדירה ומותר: **מאי שנא** [3] **בור.** דבעינן נמי הרחקה וקתני נמי אם הבור קדמה קונץ ונותן בעל הבור דמי האילן לבעל האילן: **לא חמימא ולא קרירא.** שזה סומך על זה אף כאן דמי האילן מי יתנס אם נתת להטילס על בני העיר כל אחד אומר ממני לא יתחילו ונמצא האילן עומד והעיר מגונה ואין זו תפארת ארץ ישראל: **ומאי קושיא.** מבור לעיר דאילטריך לשנויי הכי דלמא שאני היזק דרכים מהזיקא דיחיד לא חייבו חכמים לקוץ אילנו בשביל בור היחיד בלא דמים אבל בשביל היזק רבים חייבוהו לקוץ: **לא חמימא כו'.** אם נתת להמתין עד מתן תעות יעמוד [1] זה לאורך ימים בני העיר סומכין זה על זה ובעל האילן רואה בכך לפיכך יקוץ ואחרי כן יגבה מעותיו מהן בב"ד: **הכא.** גבי בור דולאי של אילן אם ודאי קדם לאו למיקץ קאי כדקתני אם האילן קדם לא יקוץ ספיקו נמי לא אמר ליה קוץ שעל הגיזה לבניא רמיה: **הכא דודאי.** נמי למיקץ קאי אלא שנוטל דמים כדקתני אם האילן קדם קונץ ונותן דמים ספיקו נמי אמר ליה קוץ ממ"ג על כרחך וכשבא לגבות דמים אמר ליה חייתי ראיה לתת קדמת ושקול: **מתני' גורן קבוע.** בגמ' מפרש מאי קבועותא: **חמשים אמה.** מפני המוך המוזיק מן בני העיר כשהוא זורה וגם הזרועים הוא המורף כדי שימותו שרשי הקולים והעשבים כדכתיב וירו לכם יר ואל תזרעו אל קוצים (ירמיה ד): **בכדי שלא יזיק.** האי שיעורא מנמנע בגיר מחמשים אמה וגבגמרא פריך מ"ש מריש אמה דאמרת אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח: **גמ' שאינו זורה ברחם.** שאין הכרי גדול וא"ל לזרות ברחת אלא הרוח מנשבת בכרי והמוץ נדף מאליו. רחת פל"ה בלע"ז. כשהכרי גדול צריך להגביה התבואה ברחת וזורק בלפי מעלה והרוח מנשבת ודוחפת המוץ למרחוק: **רב אשי אמר.** שיעורא דסיפא כריש אמה ומה טעם קאמר: **מקשואיו ומדלועיו.** נטיעה שהקשואין והדלועין גדילין בה: **בשלמא לרב אשי ניחא.** דקתני בכולהו חמשים אמה: **אלא לאביי קשיא קשיא** [הכי] גרסינן: שעושה

מרחיקין [4] **גורן קבוע** [5] **ונותן דמים** [6] **ואם אילן קדם קוצץ ונותן דמים** [7] **ספק זה קדם וספק זה קדם קוצץ ואינו נותן דמים:**

גמ' מאי טעמא אמר עולא [8] משום נויי העיר [9] ותיפוק ליה דאין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה לא צריכא לר"א דאמר [10] עושין שדה מגרש ומגרש שדה הכא משום נויי העיר לא עבדינן ולרבנן נמי דאמרי אין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה ה"מ זרעים אבל אילנות עבדינן והכא משום נויי העיר לא [11] ומנא תימרא דשאני בין זרעין לאילנות [12] דתניא [13] קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה נזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור ניטע רובו הרי הוא כחצר ומותר: ואם העיר קדמה קוצץ ואינו נותן דמים וכו': מ"ש גבי בור דקתני [14] קוצץ ונותן דמים ומאי שנא הכא דקתני קוצץ ואינו נותן דמים אמר רב כהנא [15] קידרא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא ומאי קושיא דלמא שאני הזיקא דרבים מהזיקא דיחיד אלא אי איתמר דרב כהנא אסיפא איתמר אם האילן קדם קוצץ ונותן דמים ולימא ברישא דמי והדר איקוץ אמר רב כהנא קידרא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא: ספק זה קדם וספק זה קדם קוצץ ואינו נותן דמים: מאי שנא מבור דאמרת לא יקוץ התם דודאי לאו למיקץ קאי ספיקו נמי לא אמרינן ליה קוץ הכא דודאי למיקץ קאי ספיקו נמי אמרינן ליה קוץ ואי משום דמי אמרינן ליה אייתי ראיה ושקול: **מתני'** [16] **מרחיקין את גורן קבוע מן העיר חמשים אמה** [17] **לא יעשה אדם גורן קבוע בתוך שלו אא"כ יש לו חמשים אמה לכל רוח ומרחיק מנטיעותיו של חבירו ומנירו בכדי שלא יזיק: גמ'** מ"ש רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי סיפא אתאן לגורן שאינו קבוע היכי דמי גורן שאינו קבוע א"ר יוסי בר' חנינא כל שאינו זורה ברחת רב אשי אמר מה טעם קאמר מאי טעמא מרחיקין גורן קבוע מן העיר חמשים אמה כדי שלא יזיק מיתיבי מרחיקין גורן קבוע מן העיר חמשים אמה וכשם שמרחיקין מן העיר חמשים אמה כך מרחיקין מדלועיו ומקשואיו ומנטיעותיו ומנירו של חבירו חמשים אמה כדי שלא יזיק בשלמא לרב אשי ניחא אלא לאביי קשיא קשיא בשלמא ממקשואיו ומדלועיו דאזיל אבקא ואתי בליביה [18] ומצוי ליה אלא מנירו אמאי א"ר אבא בר זבדא ואיתימא ר' אבא בר זוטרא מפני שעושה

דשפוכאי ישראל נינהו [1] **וה"מ ברברבי אבל זוטרי אימור מעוברי דרכים נפול** [2] **ואי איכא רברבי בהדייהו אימור באברורי הוה מנחי: מתני'** [3] **מרחיקין את האילן מן העיר עשרים וחמש אמה ובחרוב ובשקמה חמשים אמה אבא שאול אומר כל אילן סרק חמשים אמה** [4] **ואם העיר קדמה קוצץ ואינו נותן דמים ואם אילן קדם קוצץ ונותן דמים** [5] **ספק זה קדם וספק זה קדם קוצץ ואינו נותן דמים: גמ'** מאי טעמא אמר עולא [6] משום נויי העיר [7] ותיפוק ליה דאין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה לא צריכא לר"א דאמר [8] עושין שדה מגרש ומגרש שדה הכא משום נויי העיר לא עבדינן ולרבנן נמי דאמרי אין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה ה"מ זרעים אבל אילנות עבדינן והכא משום נויי העיר לא [9] ומנא תימרא דשאני בין זרעין לאילנות [10] דתניא [11] קרפף יותר מבית סאתים שהוקף לדירה נזרע רובו הרי הוא כגינה ואסור ניטע רובו הרי הוא כחצר ומותר: ואם העיר קדמה קוצץ ואינו נותן דמים וכו': מ"ש גבי בור דקתני [12] קוצץ ונותן דמים ומאי שנא הכא דקתני קוצץ ואינו נותן דמים אמר רב כהנא [13] קידרא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא ומאי קושיא דלמא שאני הזיקא דרבים מהזיקא דיחיד אלא אי איתמר דרב כהנא אסיפא איתמר אם האילן קדם קוצץ ונותן דמים ולימא ברישא דמי והדר איקוץ אמר רב כהנא קידרא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא: ספק זה קדם וספק זה קדם קוצץ ואינו נותן דמים: מאי שנא מבור דאמרת לא יקוץ התם דודאי לאו למיקץ קאי ספיקו נמי לא אמרינן ליה קוץ הכא דודאי למיקץ קאי ספיקו נמי אמרינן ליה קוץ ואי משום דמי אמרינן ליה אייתי ראיה ושקול: **מתני'** [14] **מרחיקין את גורן קבוע מן העיר חמשים אמה** [15] **לא יעשה אדם גורן קבוע בתוך שלו אא"כ יש לו חמשים אמה לכל רוח ומרחיק מנטיעותיו של חבירו ומנירו בכדי שלא יזיק: גמ'** מ"ש רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי סיפא אתאן לגורן שאינו קבוע היכי דמי גורן שאינו קבוע א"ר יוסי בר' חנינא כל שאינו זורה ברחת רב אשי אמר מה טעם קאמר מאי טעמא מרחיקין גורן קבוע מן העיר חמשים אמה כדי שלא יזיק מיתיבי מרחיקין גורן קבוע מן העיר חמשים אמה וכשם שמרחיקין מן העיר חמשים אמה כך מרחיקין מדלועיו ומקשואיו ומנטיעותיו ומנירו של חבירו חמשים אמה כדי שלא יזיק בשלמא לרב אשי ניחא אלא לאביי קשיא קשיא בשלמא ממקשואיו ומדלועיו דאזיל אבקא ואתי בליביה [16] ומצוי ליה אלא מנירו אמאי א"ר אבא בר זבדא ואיתימא ר' אבא בר זוטרא מפני שעושה

קושיא. מבור לעיר דאילטריך לשנויי הכי דלמא שאני היזק דרבים מהזיקא דיחיד לא חייבו חכמים לקוץ אילנו בשביל בור היחיד בלא דמים אבל בשביל היזק רבים חייבוהו לקוץ: **לא חמימא כו'.** אם נתת להמתין עד מתן תעות יעמוד [1] זה לאורך ימים בני העיר סומכין זה על זה ובעל האילן רואה בכך לפיכך יקוץ ואחרי כן יגבה מעותיו מהן בב"ד: **הכא.** גבי בור דולאי של אילן אם ודאי קדם לאו למיקץ קאי כדקתני אם האילן קדם לא יקוץ ספיקו נמי לא אמר ליה קוץ שעל הגיזה לבניא רמיה: **הכא דודאי.** נמי למיקץ קאי אלא שנוטל דמים כדקתני אם האילן קדם קונץ ונותן דמים ספיקו נמי אמר ליה קוץ ממ"ג על כרחך וכשבא לגבות דמים אמר ליה חייתי ראיה לתת קדמת ושקול: **מתני' גורן קבוע.** בגמ' מפרש מאי קבועותא: **חמשים אמה.** מפני המוך המוזיק מן בני העיר כשהוא זורה וגם הזרועים הוא המורף כדי שימותו שרשי הקולים והעשבים כדכתיב וירו לכם יר ואל תזרעו אל קוצים (ירמיה ד): **בכדי שלא יזיק.** האי שיעורא מנמנע בגיר מחמשים אמה וגבגמרא פריך מ"ש מריש אמה דאמרת אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח: **גמ' שאינו זורה ברחם.** שאין הכרי גדול וא"ל לזרות ברחת אלא הרוח מנשבת בכרי והמוץ נדף מאליו. רחת פל"ה בלע"ז. כשהכרי גדול צריך להגביה התבואה ברחת וזורק בלפי מעלה והרוח מנשבת ודוחפת המוץ למרחוק: **רב אשי אמר.** שיעורא דסיפא כריש אמה ומה טעם קאמר: **מקשואיו ומדלועיו.** נטיעה שהקשואין והדלועין גדילין בה: **בשלמא לרב אשי ניחא.** דקתני בכולהו חמשים אמה: **אלא לאביי קשיא קשיא** [הכי] גרסינן: שעושה

עין משפט נר מצוה

עה א ב מיי' פי"ב מהל' מתנות אסורות הל' כט סמג לאין קמח עוש"ע י"ד ס' קכט סעיף יט:
עו ג מיי' פ"י מהלכות שכנים הל' ו סמג עשין סב טוש"ע סי' קנה:
עז ד מיי' וסמג שם עוש"ע ח"מ סי' קנה סעיף כב בהג"ה:
עח ה מיי' שם הל' ו סמג שם:
עט ו מיי' פי"ג מהל' שמיטה הל' ד סמג לאין רעת ופסק כמ"ק:
פ ז מיי' פט"ו מהלכות שכנים הלכה ו סמג עשין מד"ס ו טוש"ע ח"מ סי' שנה סעיף ט:
פא ח ט י מיי' פי"א מהל' שכנים הל' ב סמג עשין סב טוש"ע ח"מ סי' קנה סעיף כב:

רבינו גרשום

והני מילי. דמותרין: היכא דהנהו דיקי דברבי נינהו אבל אי משתכחי זוטרי ודאי אסור דאימור מעוברי דרכים נפלו: ואי איכא דברבי ואשכח זוטרי בהדייהו אסירי. דחיישי' דמעוברי דרכים נפל דאימור באברורי קא מנחי על גבי החמור כעין שקושרין עוברי דרכים נודותיהן על גבי חמוריהן וקושרין מצד החמור נוד גדול ומצד השני כמותו ומשימין בין שתי נודות הללו נוד אחד קטן ואם נמצאו גדולים כה"ג וקטנים עמהן ודאי מעוברי דרכים נפל ומשוא"י חמור ואסירי. ל"מ. ואי איכא רברבי ביניידו. אפי' דזוטרי מותרין דאימור באברורי הוגמו דשפוכי ישראל אנחינהו לתתם כעין שרגילין לעשות כדפרשית לעיל באיזך לישנא והכי עיקר: **פ"סקא** מרחיקין את האילן מן העיר כ"ה [אמה]. מפרש בגמ' טעמ' מאי: בחרוב ובשקמה נ' אמה. משום דאיכא תרתי לריעותא חדא דאין פירותיהן שוין כלום ועוד שענפיהן מרוכין משאר אילנות: מ"ט. מרחיקין: אמר עולא משום נויי העיר. שהיה משנייר מישורי פה סמוך לעיר בלא שום עיכוב. עולא למה ליה למימר משום נויי העיר מרחיקין דיקוק ליה דאין עושין שדה שיש בו זרע או אילנות אין עושין מגרש ולא מגרש שדה כדגרס' בפס' ג) מכות לגבי מגרש לוים [דכתיב] מדותם מחוץ לעיר וגו' משום דהוי ב) להם לוים כתיב ומגרשיהם יהיו לבהמתם וגו' להכי ג) צריכי אלפים אמה מגרש אבל שאר הערים בכ"ה אמה מגרש סניא: לא צריכא לר"א דאמר עושין שדה מגרש ד) להיכא דזרע או טע אילן בתוך כ"ה אמה מתוך לעיר: הני מילי דאין עושין להיכ' דזרע [דא"א] מיזל תחותיה בזרעים משום דקא מזקי זרעים בני העיר דלא מצי למדרס זרעים אבל אילן דמצי מיזל תחותיה ה) דאפי' אילנות אין נוטעין משום ריי הערי: קרפף שהוא יותר בית סאתים. כחצר המשכן והוקף לשום דירה אם זרע רובו הרי הוא כגינה דריעה היא ואסור לילך בה בשבת משום דמדרסי

הגהות הב"ח

(א) במשנה סדר ג' אמה אם כל"ל ותות ו' נמחק: (ב) גם' לא עבדינן ומנא תימרא דשאני בין זרעים לאילנות: (ג) שם אמר רב כהנא דאיינו דאמרי אינשי קדרא דבי שותפי: (ד) רש"י ד"ה ואי איכא וכו' מלוקחי יין וכו' דשכלל הן הקטנים וכו' מיימין עוד נוד קטן כל"ל והגר"א: (ה) ד"ה מ"ש גבי בור וכו' וקתני ביה אם: (ו) ד"ה לא חמימא וכו' יעמוד לאורך כל"ל ותיבת זה נמחק: (ז) תוס' ד"ה ולימא וכו' דגרסא ליה כיון:

לעזי רש"י

פל"ה [פיל"א]. יעה.

מוסף רש"י

דאין עושין שדה. של ניס, מגרש. שנתנו לנוים אלפים אמה סביב לעיר, כדכתיב (ובמדבר לה) ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ומאיר מקיר העיר ואילה אלף אמה וגו' הא כלל אלף אמה מגרש שאין בו לא בית ולא שדה והשאר שדות וכרמים (ערכין לג.) מגרש הוי אלף אמה סביב לעיר מדכתיב מקיר העיר ואילה אלף אמה סביב, ואין לאילו אלף אמה היה להם לנוים אלף אמה לשדות וכרמים, כדכתיב ומדותם מחוץ לעיר וגו', הא מה אלף אמה מגרש והשאר שדות וכרמים, מגרש פנוי מכלום ואין בו בית ואין זורעין אותו אלא גד הוא לעיר (ערכין לג.) אין עושין שדה מגרש משום יפוי אלא לבן ישראל, והיינו אוכלן שממעטו את הזריעה, ולא מגרש שדה שמחריב את גד העיר (שם). נזרע רובו. מזרעונים, ביטל דיתמו, דמזרעונים לא דייריי אינשי והוי ליה גינה ואסור בטלטול אף בשאינו מגיע דבטיל ליה לגבי ריבא, אבל בנטע אילנות לא בטיל דיתמו, דאורחא לאסתופפ בגל אילנות תמיד (שרובין כג.). מהזיקא דיחיד. לכיון דבדשות נטע שאינו מזיק עד זמן גדול לא חייבוהו חכמים לקוץ בלא דמים בשביל הזיקא דיחיד (לקמן כה.).

רבינו גרשום (המשך)

מצי למימר להו בעל האילן הב לי דמי ברישא והדר איקוץ האילי דאילני קדם אמר רב כהנא משי"ה קוצץ מעיקרא והדר נותנין דמים דמצו למימר ליה בני העיר קוץ דדמיא עלך מעיקרא משום הזיקדא דבי שותפי לא חמימא ולא קרירא דכל מאי דבעי למגבי מכמה אינשי איכא טירחא יתירא דסמכי הני אהני אבל את קוץ האילי דאת יחיד ומזקת לרבים ורמיא עלך והדר מגבי מבני העיר. ו) אבל לגבי בור האילי דלית ליה מלתא אלא גבי חד לא מצי למימר ליה הב לי ברישא והדר איקוץ דודאי יהיב ליה ומש"ש מבור דאמר ספק זה קדם לא יקוץ. התם באילן דבור כיון דודאי דיהיבא דידעי' דודאי דהאילן קדם לא יקוץ ספיקו נמי לא יקוץ. קאי ז) ויל אייתי ראיה דאילנך קדם ושקול דמיך:

פ"סקא מרחיקין גורן קבוע מן העיר חמשים אמה. משום דקא מזיק התבן שוורין מן התבואה לבני העיר: מ"ש דגורן מרחיק נ' אמה. ולגבי נטיעות מרחיקין בכדי שלא יזיקו דהיינו בציר מחמשים אמה: רב אשי אמר. סיפא ורישא חדא טעמא הוא דמה טעם מרחיק נ' אמה מן העיר כדי שלא יזיק דהיינו בציר מחמשים אמה: רב אשי אמר. דמפרש טעמא דמתני' ניחא דכן הכי נמי קתני כברייתא אלא לאביי קשיא דמתרץ סיפא לגורן שאינו קבוע והא קתני רישא דברייתא מרחיקין מן מקשואין ומדלועין דהיינו נטיעות נ' אמה: קשיא. בשלמא מקשואין ומדלועין מש"ה צריך להרחיק חמשים אמה דאזיל התבן ויתיב על פרח. בליביה. פרח. כמו ויצא פרח שתרגומו ואפיק לבלבין: ומצבי ליה. ומנפחו ומיבשי: מפני שעושין אותו גלל. התבואה הזרועה בקרקע תעשה זבל ויתירקב:

ו) ל"ל נמס' ערכין דף לג. ב) תוי ל"ל משום דהוי מזק דבור מזק ומכי. ג) עי' פוטה כז במשנה ועיתוסין דף נו ע"ב וע"ש. ד) נראה לל"ל ומגרש שדה מ"מ להיכא וכו' סמוך לעיר אמור. ה) כ"ל בענינו אבל נתון כ"ה אפי' אילנות וכו'. ו) עי' תד"ה ולימא ודו"ק. ז) ל"ל כמ דודאי למיקץ קאי ספיקו נמי אמרינן ליה קוץ ויל אייתי ראיה.

שעושה אותו גלל. מרבה לו זבל ושורף את הזרעים שנזרעו בו: **מתני' את הנבלות ואת הקברות כו'.** משום ריח רע: **אלא למזרח העיר.** שאין הרוח מזרחית קשה (ג) מדיר אש"כ בשה לפורענות אבל כדרכה היא חמה ומנשבת בנחת דכתיב (יונה ד) רוח קדים חריש ותן השמש וגו' לפיכך אינה מביאה הריח לעיר: **חוץ מן מערבה.** בגמ' מפרש טעמא: **גמ' וסומך.** אינו צריך להרחיק ג' אמה: **שאינו עושה גלל.** ומרחיק ג' אמה דקאמר ר"ע משאר רוחות דרישא קאי: **הדירא ברוחות.** אותו לד תדיר ברוח שרוח מערבית מנשבת תדיר משאר רוחות: **רוח לפונית מנשבת עם כל אמה.** מהרוחות לפי שהיא רכה ומתוקה ולולה כדאמר ביומות (דף עב.) וממתקתן: **כן נץ.** מלאך העשוי בדמות נץ: **מעמידה.** בכנפיו: **הדירא בשכינה.** במערב היא שוכנת: **לאכוסינו.** אנשי כנה"ג שאמרו מקרא זה בספר עזרא: **ונצא השמים.** השמש והירח העומדים במזרח: **לך משתחויה.** למערב: **ודלמא.** הם למזרח משתחוים וכי תימא אין דרך להשתחוות סמוך לרב הם עושין כעבד שנטל פרס מרבו וחוזר לאחוריו ומשתחוה כשהוא הולך לאחוריו משנטל פרס ממרחק תמיד בהשתחויה: **פרס.** מתן: **אתה הוא ה' לבדך.** במר(ה) ונצא השמים כתיב ועל עסקי שליחות נצא השמים הוא משבח ואומר אתה הוא לבדך במדה זו: **לעם מחזירין שליחותן.** כשבאין לומר עשינו שליחותך לריכין לשוב אל מקום שהשולחם עומד שם: **למקום שמשתלחין.** פי' באותו מקום שנשתלחו שם אף שם השכינה מגיעה ואומרים לו עשינו שליחותך: **והנה המלאך הדובר בי יוצא.** בנבואת זכריה למוד את ירושלים כמה ארכה וגו' ומלאך אחר יוצא לקראתו: (ג) רש"י ד"ה אלא וכו' קשה תמיד אש"כ: (ד) ד"ה והנה המלאך וכו' שחזר בו המקום מליתן בה מדה: (ה) תוס' ד"ה לכל וכו' דאמר שכינה בכ"מ ומאן דאמר:

מוסף רש"י

ומרחיקין את המשרה. מים שטורין בו את הפסחן, מן הירק. שלמיני מאכל, כרוב וסומין וכרשין (לע"ל יח:). **ואת הכרישין.** כתרי. פורל"ש (שם). **ואת החרדל** מן הדבורים. שאוכלין את המכלל ומחדל את פיסם ואוכלות את דבשלהן (שם). **ד' רוחות מנשבות בכל יום.** מזרחית בנקר וירח דרומית בחצי היום ומערבית בתחלת הלילה ולפונית בחצי לילה, כמהלך המה שמהלכת ממזרח לדרום ומדרום למערב וממערב לצפון (סנהדרין סז.) **שם שעות** הלשונות של יום מנשבת רוח מזרחית מהלון המתר ושם אחרונות רוח דרומית ובתחלת הלילה רוח מערבית ובחצות הלילה רוח לפונית (ברכות נ:). **ורוח צפונית.** נוחה היא לא המה ולא לוענת וממתקת את שאר הרוחות (גיטין לא).

תורה אור השלם

1 הַמְבִינְתָּךְ יָאבֵר נָץ יִפְרֹשׂ כְּנָפָיו לְתֵימָן: איוב לט כו
2 אַתָּה הוּא יְיָ לְבַדֶּךָ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם וְכָל צְבָאָם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיַּמִּים וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחַיֶּה אֶת כֻּלָּם וּצְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים: נחמיה ט ו
3 הַתִּשָּׁלַח בְּרָקִים וְיֵלְכוּ וְיֹאמְרוּ לְךָ הִנֵּנוּ:
איוב לח לה
4 וְהִנֵּה הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי יֹצֵא וּמַלְאָךְ אַחֵר יֹצֵא לִקְרָאתוֹ: זכריה ב ז
5 עָרוּף כֶּסֶף לִקְחֵי תַּזִּל בֹּטֶל אֲמַרְתִּי כְּשַׁעֲרִים עָלֵי דֶּשֶׁא וְכַרְבִּיבִים עָלֵי עֵשֶׂב: דברים לב ב
6 הַזָּהָב וְהַזָּכוּכִית מַכִּיס וְכֶסֶף בְּקֻנָּה יִשְׁקְלוּ יִשְׁבְּרוּ צוֹרְף וְיַעֲשֵׂהוּ אֵל יִסְגְּדוּ אַף יִשְׁתַּחֲוּוּ: ישעיה מו ו

גליון הש"ס

גמרא ומשתחוה קשיא. עי' סנהדרין דף לא ע"ב: **תוס'** ד"ה אוריה בו' ולר"ח עיקר. עי' קדושין דף יג ע"ב תוס' ד"ה והתימא: **שם** ד"ה רוח מזרחית. כדפי' הקונטרס ממתני' כל"ל ברש"י מנקוק לי מ':

הגהות הב"ח

(א) נב' שהודיענו מקום תפלה: (ב) **שם** אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב יענוף: (ג) רש"י ד"ה אלא וכו' קשה תמיד אש"כ: (ד) ד"ה והנה המלאך וכו' שחזר בו המקום מליתן בה מדה: (ה) תוס' ד"ה לכל וכו' דאמר שכינה בכ"מ ומאן דאמר:

שעושה אותו גלל: מתני' [א]מרחיקין את הנבלות ואת הקברות ואת הבורסקי מן העיר חמשים אמה [ב]אין עושין בורסקי אלא למזרח העיר רבי עקיבא אומר לכל רוח הוא עושה חוץ ממערבה ומרחיק חמשים אמה [ג]ומרחיקין את המשרה מן הירק ואת הכרישין מן הבצלים ואת החרדל מן הדבורים [ד]ורבי יוסי מתיר בחרדל: **גמ'** איבעיא להו ר' עקיבא היכי קאמר לכל רוח הוא עושה וסומך חוץ ממערבה דמרחיק ג' אמה ועושה או דלמא לכל רוח הוא עושה ומרחיק חמשים אמה חוץ ממערבה דאינו עושה כלל ת"ש דתניא ר"ע אומר לכל רוח הוא עושה ומרחיק חמשים אמה חוץ ממערבה דאינו עושה כל עיקר מפני שהיא תדירא א"ל רבא לרב נחמן מאי תדירא אילימא תדירא ברוחות והא [1]אמר רב חנן בר אבא אמר רב ד' רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית עם כולן שאילמלא כן אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת ורוח דרומית קשה מכולן ואילמלא בן נץ שמעמידה מחרבת את העולם שנאמר [1]המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן אלא מאי תדירא תדירא בשכינה דאריב"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו (ה) שהודיעו מקום תפלה דכתיב [2]וצבא השמים לך משתחוים מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודלמא כעבד שנוטל פרס מרבו וחוזר לאחוריו [6]ומשתחוה קשיא ורבי אושעיא סבר שכינה בכל מקום דאמר רבי אושעיא מאי דכתיב [2]אתה הוא ה' לבדך אתה עשית את השמים וגו' שלוחיך לא כשלוחי בשר ודם שלוחי בשר ודם ממקום שמשתלחים לשם מחזירים שליחותן אבל שלוחיך למקום שמשתלחין [3]משם מחזירין שליחותן שנאמר [3]התשלח ברקים וילכו ויאמרו לך הננו יבואו ויאמרו לא נאמר אלא וילכו ויאמרו מלמד שהשכינה בכל מקום ואף רבי ישמעאל סבר שכינה בכל מקום דתנא דבי רבי ישמעאל מנין ששכינה בכל מקום שנאמר [4]הנה המלאך הדובר בי יוצא ומלאך אחר יוצא לקראתו אחריו לא נאמר אלא לקראתו מלמד ששכינה בכל מקום ואף רב ששת סבר שכינה בכל מקום דא"ל רב ששת לשמעיה לכל רוחתא אוקמן לבר ממזרח ולאו משום דלית ביה שכינה אלא [7]משום דמזרו בה מיני ורבי אבהו אמר שכינה במערב דא"ר אבהו מאי אוריה אויר יה אמר רב יהודה (ג) מאי דכתיב [5]ערוף כמטר לקחי זו רוח מערבית שבאה [7]מערפו של עולם תזל כטל אמרתי זו רוח צפונית שמזלת את הזהב וכן הוא אומר [6]הזלים זהב מכים כשעירים עלי דשא זו רוח מזרחית שמסערת את כל העולם [5]כשעיר וכרביבים עלי עשב זו רוח דרומית שהיא מעלה רביבים ומגדלת עשבים תניא ר"א אומר עולם לאכסדרה

שעושה אותו גלל. אע"ג דגלל מצניח הקרקע כשהיא כולה גלל מזיק: **אין** עושין בורסקי **אלא** למזרח העיר. משום דרוח מערבי שהוא קשה ירחיק ויולך הריח מן העיר כדאמרי' (ברכות מ.) היינו למזרח גרנו דמו בגרמשו מפני שרוח מערבית מביא הקש בחוטמו: **מפני** שהיא תדירה. לא גרסי' מ"ט דמן הבריתא היא דהכי איתא בתוספתא (פ"א ע"ב): **וצבא** השמים לך משתחוים. וא"ת בגילה נמי במזרח משתחוים וי"ל דאין לנו ללמוד אלא ממה שאנו רואין וא"ת ואמאי לא נדע מקום תפלה מבית המקדש שהיתה שם שכינה במערב וי"ל דמשם אין ללמוד דאע"ג דשכינה בכל מקום אי אפשר להשיס ארון וכפורת אלא בצד אחד ויליצ"ל אומר דמשם אין ללמוד דשכינה במערב דהכי דנית קדשי הקדשים היה במערב המקדש מ"מ הארון שהשכינה שם כדכתיב (שמות כה) ונועדתי לך שם היה במזרח בית קדשי הקדשים(ו): **לכל** רוחתא אוקמן. כל הני אמוראי לית להו הא דתניא בברכות (דף נ.) שחייב אדם להתפלל נגד ירושלים משום דכתיב והתפללו אליך דרך ארצם אלא סברי כר' ישמעאל דאמר (ה) בכ"מ שכינה ומאן דאמר שכינה במערב סבר כר"ע דאמר מפני שהיא תדירה ור' תניא דשמעתין דאמר כגון אמון דיתבון לצפונא דארעא דישראל אדרימו סבר לה כבריתא דברכות:

אוריה. לשון שפ"ה דאוריה מערב גרלה לר"מ (ו)ולר"ח עיקר(ה): **רוח מערבית שבא מערפו של עולם.** כדפי' בקונט' מאחורו של עולם דמערב קרוי אחור דכתיב אחור וקדם צרתני ודרשינן [בחגיגה] (דף יב.) לענין מזרח ומערב וכתיב נמי ארם מקדם ופלשתים מאחור (ישעיה ט) וקרי נמי דרום ימין ולפון שמאל כדאמרי' בשמעתין והיינו משום דשכינה במערב ופני השכינה למזרח לכך קרוי מערב אחור ומזרח קדם ודרום ימין ולפון שמאל ולמ"ד שכינה בכל מקום ל"ל דהאי דקרי מזרח קדם ומערב אחור ודרום ימין ולפון שמאל משום שכינה בנית המקדש שהיה במערב ופני השכינה כלפי ישראל שהיו במזרח ומשתחוים שם: **הגה"ה** ורבינו יצחק בר יהודה פירש דכשעמד אדם הראשון כשנברא היו פניו למזרח ואין נראה שהיה ערפו כלפי השכינה למאן דאמר שכינה במערב. ע"כ הגה"ה: **רוח** מזרחית שמסערת בל העולם כולו. והא דמשמע בתמניתין שהיא נוחה מכל הרוחות היינו כשהיא בחה כדרכה אבל כשבאה לפורענות היא מסערת (ה)כדפי' הקונט' בתמניתין: וממזרים

רבינו גרשום

פיסקא בורסקי. מקום שמעבדין בו העורות ומסריחה: אלא למזרח העי'. מפני שרוח מערבי שהיא תדירא מנשבת בו ורוחה הסריחה שאינה באה לעיר: חוץ ממערבה. שהיא תדירא ורוחה את הסריחה לעיר (ו) מש"ה אין עושין: שאלמלא כן. שרוח צפונית מבלבלתן אין העולם מתקיים: יפרוש כנפיו לתימן. משום דמעמידה לאותו רוח תדיר: בתפלה. שהשכינו במערב ומש"ה צריך להרחיק משם: לך משתחוים. [צא] השמים היינו השמש והירח כשיוצאים במזרח לך משתחוים למערב ושם צריך להחזיר בשעת תפלה: ואימא. שהשכינה במזרח ודקאמר לך משתחוים עושים כעבד שנוטל פרס מרבו ומשתחוה וחוזר לאחוריו. כך בשעה שיוצאין ממזרח חוזרין פניהם לשכינה במזרח ומשתחוים ושוב יוצאין וזורחין. קשיא: לבדך משליחותך ומשנה מבשר ודם: ויאמרו לך הננו. בכ"מ שהן. [מלמד] שהשכינה בכל מקום: והנה המלאך הדובר בי יוצא מאת השכינה המלאך אחר יוצא לקראתו. מן צד אחר יוצא ולפני שכינה: דמודי בה מיני. שמשתחוין לצבא השמים היוצאין מן המזרח: אוריה. קורין בלשונן לרוח מערבי: ירערוף כמטר לקחי. זה העוסק בתורה לשמה ומרכין אזניו לשמוע לקחי עושה טובה לעולם כמטר זה שבא מן מערב: שבאה מערפו של עולם. מרוח מערבי ערפו של שכינה הוא. דכתיב צפון וימין אתה בראתם דמשמע דימינו של שכינה בדרום ושמאלו לצד צפון ופניו למזרח וערפו למערב אלמא דשכינה במערב: ותזל כטל אמרתי. היינו שמזלזל תורה שעוסק שלא לשמה מביא רעה לעולם כרוח צפוני שמנשב ומביא רעה לעולם: עד שמזלת את הזהב. שנותנין בני אדם כספם וזהבם בזול בשביל החבואה: כשעירים עלי דשא. זהו העוסק בתורה שלא לשמה: כשעירים. כשד: וכל העוסק בתורה לשמה מביא טובה לעולם כרביבים הללו שיורדין בנחת:

עין משפט נר מצוה

פב א ב מיי' פ"י מהל' שכנים הל' ג סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' קנה סעיף ב:
פג ג מיי' שם הלכה ה' סמג שם טוש"ע שם סעיף לא:
פד ד טוש"ע מ"מ סי' לד סעיף ג כהג"ה:

ו) נראה דל"ל מצו"ה אין עושין כל עיקר.

ו) נעיל יח.. ב) גיטין לא:, ג) [בילקוט ובע"י אותא שם], ד) [עי' בערוך ערך ערף שכתב בשם רבינו גרשום פירוש נכון על זה], ה) [בתריה רש"ן], ו) כש"ל: תלמידי יפו, ז) [ועי' מי"ט הכלא סוף מ"ט ומ"ש עוד ביומא פ"ה מ"ב ע"ש], ח) וכ"פ הערוך ערך אמתא ט) עי' תוס' גיטין לא: ד"ה שדיא נשיב.

ו) [המבינתך יאבר נץ יפרש כנפיו לתימן: איוב לט כו 2 אתה הוא יי לבדך אתה עשיתה את השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כלם וצבא השמים לך משתחוים: נחמיה ט ו 3 התשלח ברקים וילכו ויאמרו לך הננו:
איוב לח לה
4 והנה המלאך הדבר בי יצא ומלאך אחר יצא לקראתו: זכריה ב ז 5 ערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב: דברים לב ב
6 הזהב והזכוכית מכיס וכסף בקנה ישקלו ישברו צורף ויעשהו אל יסגדו אף ישתחוו: ישעיה מו ו

ו) [המבינתך יאבר נץ יפרש כנפיו לתימן: איוב לט כו 2 אתה הוא יי לבדך אתה עשיתה את השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כלם וצבא השמים לך משתחוים: נחמיה ט ו 3 התשלח ברקים וילכו ויאמרו לך הננו:
איוב לח לה
4 והנה המלאך הדבר בי יצא ומלאך אחר יצא לקראתו: זכריה ב ז 5 ערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב: דברים לב ב
6 הזהב והזכוכית מכיס וכסף בקנה ישקלו ישברו צורף ויעשהו אל יסגדו אף ישתחוו: ישעיה מו ו